

Voortgangsrapportage aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal'

Deze voortgangsrapportage bevat een overzicht met de stand van zaken van de vijf actielijnen van de kabinetsbrede aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal'. Hieruit blijkt dat bijna alle voorgenomen maatregelen in gang zijn gezet en dat ook eerste (tussen)resultaten zijn geboekt. Er zijn mooie samenwerkingen gestart zoals cultuurparticipatie ter bevordering van de mentale gezondheid en rond de brede maatschappelijke samenwerking (BMS) burn-outklachten en inspanningen voor de mentale gezondheid van jongeren in het onderwijs. De afgelopen anderhalf jaar hebben veel betrokkenen, zoals scholen, sportverenigingen, culturele instellingen, welzijnsinstellingen, gemeenten, werkgevers en burgers een actieve bijdrage geleverd aan een mentaal gezond Nederland. De verschillende bewindspersonen hebben dit ook gemerkt tijdens de diverse werkbezoeken en bijeenkomsten. De waardevolle inzet van al deze partijen is onmisbaar en blijft nodig, vandaar dat we hen ook betrekken bij de actualisering van de aanpak die in 2024 op de planning staat¹. Samen brengen we de beweging voor mentale gezondheid elke dag een stap verder.

Op de volgende pagina's staat kort de stand van zaken per actielijn van de aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal'. Daarna wordt een toelichting gegeven op een aantal andere inspanningen die zijn geleverd vanuit de landelijke aanpak.

¹ Het is aan een volgend kabinet om op basis van deze actualisering (financiële) keuzes te maken.

Deze voortgangsrapportage is als volgt opgebouwd:

5 actielijnen

1 **Mentaal gezonde maatschappij** ➤



2 **Mentaal gezonde buurt** ➤



3 **Mentaal gezond onderwijs** ➤



4 **Mentaal gezond aan het werk** ➤



5 **Mentaal gezond online** ➤



Overkoepelende thema's

A Landelijke beweging voor mentale gezondheid ➤

B Kennisgestuurd werken ➤

C Internationaal ➤

Legenda: status van de (tussen)resultaten

Start binnenkort ● ○ ○

In uitvoering ● ● ○

Afgerond ● ● ●

Actielijn 1

Mentaal gezonde maatschappij



Legenda: status van de (tussen)resultaten

Start binnenkort ●○○

In uitvoering ●●○

Afgerond ●●●

Actielijn 1

Mentaal gezonde maatschappij

Maatregel 1

Vanaf 2023 sluit Nederland aan bij de jaarlijkse European Mental Health Week



Dit doen we in ieder geval samen met

Scholen, sportverenigingen, culturele instellingen, welzijnsinstellingen, gemeenten, werkgevers en burgers



Toelichting (tussen)resultaten



Nederland is in 2023 aangesloten bij de “European Mental Health Week” (22 tot 28 mei 2023)². Thema van de week was “mentally healthy communities”.

De week is gestart met een landelijk congres met 330 deelnemers (professionals, beleidsmakers en ervaringsdeskundigen). Met aandacht voor onder meer bewegen en mentale gezondheid, lokaal mentaal gezondheidsbeleid, burn-out, cultuur, jongeren, ervaringsverhalen en lokale voorbeelden.

Zie ook het visuele impressieverslag³.

Tijdens de week organiseerden allerlei partijen in totaal 55 activiteiten in het land. Denk aan theatervoorstellingen, webinars en workshops.

² [European Mental Health Week - Mental Health Europe](#)

³ [Visueel impressieverslag congres mentale gezondheid 22 mei 2023](#)

De week van de mentale gezondheid was een succesvolle en inspirerende ontmoetingsplaats voor veel partijen.

De komende jaren organiseert Nederland in de 1e week van juni de week van de mentale gezondheid. Hiervoor is gekozen omdat de European Mental Health Week steeds in een andere week in mei plaatsvindt en pas relatief laat bekend wordt wanneer het is. In 2024 is de Week van de mentale gezondheid van 3 tot en met 8 juni. Inhoudelijk wordt aangesloten bij het thema van de Europese week die in 2024 van 13 tot en met 19 mei wordt georganiseerd. ● ● ○

Actielijn 1

Mentaal gezonde maatschappij

Maatregel 2

Vooruitlopend op de jaarlijkse week wordt 'de Mental Meetup' georganiseerd: een dag waarop we activiteiten rondom het onderwerp mentale gezondheid organiseren op diverse plekken in het land



Dit doen we in ieder geval samen met

Scholen, sportverenigingen, culturele instellingen, welzijnsinstellingen, gemeenten, werkgevers en burgers



Maatregel 3

Aanzwengelen van maatschappelijk debat over de prestatiegerichte samenleving in relatie tot de Hervormingsagenda Jeugd



Dit doen we in ieder geval samen met

Jongeren van o.a. NJR en MIND Us



Toelichting (tussen)resultaten



Er zijn 2 Mental Meetups georganiseerd: 1 over 'mentale gezondheid van jongeren en jongvolwassenen' (3 november 2022) en 1 over 'mentale gezondheid van mensen in een kwetsbare positie' (2 februari 2023)⁴. Tijdens de meetups stond vooral het delen van kennis en ervaringen over het belang van mentaal gezond zijn en blijven centraal. Ook werd een podium gegeven aan inspirerende praktijkvoorbeelden. ●●○

Toelichting (tussen)resultaten



Via een maatschappelijke dialoog willen we achterhalen wat de oorzaken zijn voor het ervaren van eenzaamheid, prestatiedruk en 'geluksdruk' bij jongeren. En wat we als samenleving hieraan kunnen doen. Niet voor alle hulpvragen is jeugdzorg een passend antwoord.

Het afgelopen jaar zijn gesprekken gevoerd met jongeren, ouders, professionals en wetenschappers ter voorbereiding op (het voeren van) de maatschappelijke dialoog. In april 2023 heeft de staatssecretaris van VWS in het kader van de maatschappelijke dialoog een eerste gesprek gehad met jongeren. Op korte termijn volgt een tweede dialoog in de vorm van een inspiratiebijeenkomst. ●●○

⁴ [Mental Meetup- verkenning, aanpak, video en meer - Alles is gezondheid](#)

Actielijn 1

Mentaal gezonde maatschappij

Maatregel 4

Sport-, vrijetijds- en cultuursector betrekken bij het bespreekbaar maken van mentale gezondheid



Dit doen we in ieder geval samen met

Organisaties uit de cultuursector, Stichting Life Goals en TeamNL



Toelichting (tussen)resultaten



- VWS en OCW hebben een podiumkunstenproductie laten ontwikkelen die mentale gezondheid bespreekbaar maakt. Fonds voor Cultuurparticipatie heeft dit traject uitgevoerd. Het plan 'MindSet' van KikiD en Diversion is gehonoreerd. Het doel van 'Mindset' is om via educatieve theatervoorstellingen in gesprek te gaan over mentale gezondheid met leerlingen van leerjaren 2 t/m 4 in het voortgezet onderwijs. De uitvoering loopt van oktober 2023 t/m augustus 2024. ● ● ○
- Tijdens de Mental Meetup op 2 februari (zie maatregel 2) hebben organisaties uit de sport-, vrijetijds- en cultuursector een bijdrage geleverd. Zo heeft Stichting Life Goals op diverse plekken in het land activiteiten georganiseerd om mentale gezondheid bespreekbaar te maken. ● ● ●

- VWS ondersteunt met financiering de TeamNL topsportprogramma's. Deze programma's ondersteunen sporters, coaches en stafleden om optimaal om te gaan met de uitdagingen waar zij voor staan in de topsportomgeving. De begeleiding focust niet alleen op het prestatieniveau maar juist ook op het mentale welzijn. Sportpsychologen, gezondheidszorgpsychologen, klinisch psychologen en topsportleefstijlcoaches worden hierbij ingezet als experts. ● ● ○

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt



Legenda: status van de (tussen)resultaten

Start binnenkort ●○○

In uitvoering ●●○

Afgerond ●●●

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

Maatregel 5

Versterken, verbeteren en opschalen van inzet van laagdrempelige inloopmogelijkheden



Dit doen we in ieder geval samen met

de Alliantie laagdrempelige inloopmogelijkheden mentale gezondheid jongeren, FNO Geestkracht, MIND Us, VNG, gemeenten, Join Us en MIND



Toelichting (tussen)resultaten

- Tejo, Join Us, @Ease, Rogerthat, Jimmy's en Weave hebben zich eind 2022 verenigd in de alliantie laagdrempelige inloopmogelijkheden mentale gezondheid jongeren⁵. De Alliantie zet zich, met (financiële) steun van FNO Geestkracht, in voor meer laagdrempelige inloopmogelijkheden waar jongeren en jongvolwassenen hun mentale gezondheid kunnen versterken. ●●○

- VWS heeft de Alliantie en MIND Us gevraagd om te verkennen hoe laagdrempelige inloopmogelijkheden voor jongeren verder kunnen worden versterkt, verbeterd en opgeschaald. Inmiddels is - samen met jongeren en de VNG - een stappenplan⁶ voor gemeenten opgesteld voor het opstarten van inloopvoorzieningen. ●●○
- Daarnaast starten MIND Us en de Alliantie een tweewekelijks inloopspreekuur voor gemeenten op om hen te helpen bij praktische vraagstukken en door te verwijzen naar specifieke partijen uit de Alliantie inloopmogelijkheden. ●●○
- Gemeenten hebben in de opschaling ook een belangrijke verantwoordelijkheid en kunnen hiervoor ook het financieel arrangement van het Gezond en Actief Leven Akkoord (brede SPUK-regeling) inzetten. ●●○
- Op verzoek van VWS stelt de Alliantie in 2023 een verandertheorie op, waarmee meer inzicht komt in de (gewenste) impact en effecten van de Alliantie, alsmede hoe deze impact en effecten bereikt worden. ●●○
- Om eenzaamheid te bestrijden is daarnaast vanuit de aanpak Mentale gezondheid én het programma Eén tegen eenzaamheid een subsidie voor 3 jaar verstrekt aan Stichting Join Us om hun interventie door te ontwikkelen, met hun online interventie landelijke dekking te bieden en om het traject naar de databank effectieve sociale interventies te starten. ●●○

[Lees verder >](#)

⁵ inloopalliantie.nl

⁶ [Maak met jouw gemeente het verschil | Mindus](#)

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

- Bovenstaande resultaten focussen zich vooral op jongeren en jongvolwassenen, maar ook voor de rest van de inwoners van Nederland is laagdrempelige toegang tot ondersteuningsvoorzieningen die bijdragen aan de mentale gezondheid belangrijk. De MIND-atlas laat zien dat er al 115 zelfregie en herstelcentra zijn. Deze vormen samen met andere plekken waar mensen met psychische klachten terecht kunnen, denk aan inlooppunten vanuit welzijn en buurthuizen waar specifiek aandacht is voor psychische problematiek, de laagdrempelige steunpunten die volgens de IZA-afspraken in heel het land beschikbaar komen.

Gemeenten worden geholpen bij de implementatie van deze steunpunten. In het kader van het IZA maakt elke regio nu een regioplan. Gemeenten kunnen voor het thema laagdrempelige steunpunten gebruikmaken van een handvattendocument⁷.



⁷ [Handvatten netwerk laagdrempelige steunpunten IZA | VNG](#)

Maatregel 6

Financiering van projecten die cultureel en het sociaal domein verbinden via OCW-subsidieregeling 'Samen Cultuurmaken 2021-2024'



Dit doen we in ieder geval samen met

Het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) en welzijns- en culturele instellingen



Toelichting (tussen)resultaten



VWS en OCW trekken samen op om cultuurdeelname te stimuleren. Deelname aan cultuur blijkt een positief effect te hebben op de mentale gezondheid. Jaarlijks stellen VWS en OCW via een zogenaamde Open Oproep binnen de regeling Samen Cultuurmaken (2021-2024) budget beschikbaar voor projecten gericht op mentale gezondheid. Deze regeling is onderdeel van het programma Cultuurparticipatie van OCW. Het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) voert deze regeling uit. Initiatiefnemers uit de welzijn- en cultuursector kunnen gezamenlijk aanvragen indienen. In februari 2023 brachten de staatssecretarissen van VWS en OCW een gezamenlijk werkbezoek⁸ aan projecten die uit Samen Cultuurmaken zijn gefinancierd. Tijdens dit werkbezoek in Arnhem aan theatergezelschap SpeelsCollectief en het muzikale jongerenproject Zuiderstroom van BureauRuimtekoers werd zichtbaar hoe cultuur in de praktijk kan bijdragen aan de mentale gezondheid.

[Lees verder >](#)

⁸ [Bijdrage van Gunay Uslu op LinkedIn](#)

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

In 2022 is uit deze samenwerking de Open Oproep Mentale gezondheid jongeren ontwikkeld. Deze oproep was bedoeld voor initiatieven die jongeren tussen de 12 en 27 jaar actief betrekken bij kunst- en erfgoedactiviteiten. Binnen deze oproep zijn in totaal 39 projecten gehonoreerd voor een totaalbudget van 772.480 euro. De oproep was een groot succes: er was veel animo en een flinke overvraag. Een voorbeeld van een project is 'Niet Alleen op de Wereld', georganiseerd door Stichting Happy Motion. Deze stichting belicht maatschappelijke thema's via documentaires, digitale media, evenementen en educatie. Dit doen zij om de veerkracht van kwetsbare mensen te tonen. In dit project werken jongeren samen aan een documentaire om eenzaamheid zichtbaar te maken. Via verschillende activiteiten werd contact gezocht met de doelgroep en het thema bespreekbaar gemaakt.

Binnenkort wordt opnieuw een Open Oproep gedaan voor projecten die zich richten op mentale gezondheid. ●●○

Maatregel 7

Inzetten op beweegactiviteiten en andere gezonde activiteiten in de buurt gericht op ontmoeting en zingeving



Dit doen we in ieder geval samen met

De Bewegalliantie, instituten op het terrein van sporten/bewegen en mentale gezondheid, initiatieven die bewegen in de buurt stimuleren, gemeenten en MIND Us



Toelichting (tussen)resultaten



- De kabinetsbrede aanpak 'Mentale gezondheid: van ons allemaal' zet in op het stimuleren van inwoners om meer te sporten, bewegen of deel te nemen aan andere gezonde activiteiten gericht op ontmoeting en zingeving waardoor ze (indirect) werken aan hun mentale gezondheid. Dit maakt onderdeel uit van diverse activiteiten (zoals netwerkbijeenkomsten).

[Lees verder >](#)

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

In 2023 zijn activiteiten georganiseerd vanuit het actieplan ‘Nederland Beweegt’, door de Beweegalliantie¹⁰ en het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid¹¹. Zo is tijdens de Landelijke opening van de Week tegen Eenzaamheid een deelsessie georganiseerd voor studenten over eenzaamheid en studentenwelzijn. ● ● ○

- VWS financiert instituten zoals het Mulier Instituut en het Kenniscentrum Sport & Bewegen om kennis te ontwikkelen en te delen over sporten en bewegen in relatie tot mentale gezondheid. Veel van deze kennis is te vinden in het kennisdossier ‘bewegen en mentale gezondheid’ van Trimbos¹². ● ● ○
- VWS geeft subsidie aan diverse initiatieven die bewegen in de buurt stimuleren en daarmee ook de fysieke en mentale gezondheid, ontmoeting en zingeving bevorderen. Dit zijn bijvoorbeeld JOGG, Bas van de Goor Foundation, Ouderenfonds, IVN en Jantje Beton. ● ● ○

- Met de komst van het GALA werken steeds meer gemeenten integraal aan de aanpak mentale gezondheid. Zo kunnen zij het mentale gezondheidsbeleid koppelen aan andere belangrijke opgaven zoals sport en bewegen en het voorkomen van eenzaamheid. Dit sluit ook aan bij de ambities over integraal werken van het GALA. Door het actieprogramma Eén tegen eenzaamheid van VWS werken veel gemeenten al langer met een lokale aanpak tegen eenzaamheid. Binnen die aanpak kunnen zij ook de koppeling leggen met sport, bewegen en mentale gezondheid. ● ● ○
- MIND Us is in gesprek met de Beweegalliantie. Half november 2023 start er een eerste groeiprogramma voor initiatieven die zich met sport inzetten voor mentale gezondheid van jongeren. Deze samenwerking wordt de komende periode verder uitgewerkt. ● ● ○

¹⁰ Over de voortgang op het actieplan ‘Nederland Beweegt’ wordt de Tweede Kamer apart geïnformeerd.

¹¹ Over de voortgang van het programma ‘Eén tegen eenzaamheid’ wordt de Tweede Kamer apart geïnformeerd.

¹² [Bewegen en mentale gezondheid | Trimbos-instituut](#)

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

Maatregel 8

Stimuleren van jonge mensen om zich in te zetten voor een ander via maatschappelijke diensttijd



Dit doen we in ieder geval samen met

Maatschappelijke Diensttijd (MDT)



Toelichting (tussen)resultaten



Met het OCW-programma Maatschappelijke Diensttijd (MDT) kunnen jongeren hun talenten en interesses ontwikkelen, anderen ontmoeten en iets doen voor een ander of de samenleving. Er worden op meerdere thema's MDT-trajecten aangeboden, waaronder op mentale gezondheid. Het (jongeren)panel van MDT vond dit een belangrijk thema. Momenteel onderzoekt het programma MDT of en hoe deelname aan MDT-trajecten daadwerkelijk een bijdrage levert aan mentale gezondheid van de deelnemer om dan te kijken hoe het thema expliciet een plek kan krijgen binnen MDT. Ook verkent het programma of zij MDT-projecten kunnen verbinden aan de programma's Welbevinden op School en Gezonde School. ●●○

Maatregel 9

Inzetten op stevige sociale en pedagogische basis ter ondersteuning van mentale gezondheid van jonge mensen



Dit doen we in ieder geval samen met

NJi en Nationale Jeugdcoalitie i.s.m. MIND Us en gemeenten



Toelichting (tussen)resultaten



- Het inzetten op ontmoeting, activiteiten en zinvolle (vrije)tijdsbesteding zijn belangrijke factoren om de mentale gezondheid te bevorderen. De Nationale Jeugdcoalitie besteedt hier aandacht aan door sport-, spel- cultuur- en scoutingactiviteiten te faciliteren én daarin de mentale gezondheid ook bespreekbaar te maken. De Nationale Jeugdcoalitie werkt daarbij nauw samen met MIND Us, gemeenten en verschillende departementen. ●●○

[Lees verder >](#)

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

- Het NJI heeft een wegwijzer over de pedagogische basis uitgebracht voor gemeenten¹³. In samenwerking met VWS heeft het NJI voor de zomer een kennisdelingsbijeenkomst voor gemeenten georganiseerd waarin voorbeelden zijn gedeeld. Een voorbeeld is de integrale aanpak Opgroeien in Kansrijke Omgeving (OKO). In de brede SPUK-regeling GALA is extra budget opgenomen voor OKO. Inmiddels voeren 36 gemeenten OKO uit. OKO heeft binnen hun eigen budget ruimte vrijgemaakt om in 2 OKO-gemeenten aan de slag te gaan met het schoolbreed werken aan welbevinden. Dit wordt ondersteund door het programma welbevinden op school. ●●●

¹³ [Wegwijzer gemeenten: bouwen aan een pedagogische basis | Nederlands Jeugdinstituut](#)

Maatregel 10

Stimuleren van gemeenten om sporten en bewegen voor ouderen te combineren met tegengaan eenzaamheid (in samenwerking met het programma Eén tegen eenzaamheid)



Dit doen we in ieder geval samen met
Gemeenten en het Oranje Fonds



Toelichting (tussen)resultaten



- Met het programma OldStars van het Ouderenfonds kunnen gemeenten de koppeling maken tussen sport, bewegen en eenzaamheid. Oldstars zet zich in voor het sociaal en fysiek in beweging houden van ouderen. In het Zeeuwse Serooskerke ging de staatssecretaris van VWS samen met Nelli Cooman (oud-topsporter en aanjager van het programma Eén tegen eenzaamheid) in mei 2023 op werkbezoek om te zien hoe dit werkt. ●●○
- Ook werkt Eén tegen eenzaamheid mee aan het programma Verminderen Eenzaamheid van het Oranje Fonds. Dit programma biedt financiële ondersteuning en professionele begeleiding aan maatschappelijke initiatieven die zich inzetten tegen eenzaamheid. Ook initiatieven die sporten en bewegen voor ouderen inzetten om eenzaamheid te verminderen kunnen aanspraak maken op de (financiële) ondersteuning. ●●○

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

Maatregel 11

Versterken van lokaal gezondheidsbeleid door gemeenten te ondersteunen (o.a. bij implementatie), kennis over effectieve interventies te delen en kennisregisseurs in te zetten



Dit doen we in ieder geval samen met

VNG, MIND Us, gemeenten, Trimbos-instituut, RIVM en Pharos



Toelichting (tussen)resultaten



- Het GALA zet in op versterken van de integrale lokale aanpak mentale gezondheid. Via de brede SPUK-regeling is hiervoor 17 miljoen euro beschikbaar voor gemeenten (7 miljoen in 2023, 5 miljoen in 2024 en 5 miljoen in 2025). Alle gemeenten hebben een beroep gedaan op deze middelen¹⁴. ●●●
- Om gemeenten en GGD'en te ondersteunen bij de integrale aanpak van mentale gezondheid heeft Trimbos 4 inspiratiesessies georganiseerd in het voorjaar van 2023. Ruim 200 bezoekers namen deel aan deze sessies. Ter ondersteuning van deze sessies heeft Trimbos een handreiking ontwikkeld¹⁵. ●●●

- Gemeenten kunnen voor kennis over mentale gezondheid terecht bij onder meer Trimbos, RIVM en Pharos. Daarnaast heeft VNG – met subsidie van VWS – een ondersteuningsprogramma om gemeenten GALA-breed te helpen bij de vormgeving van hun beleid. ●●○
- Op dit moment wordt door VWS verkend hoe gemeenten in 2024 verder kunnen worden ondersteund. ●○○
- In november heeft Mind Us een koplopersbijeenkomst georganiseerd met gemeenten die zich goed inzetten voor de mentale gezondheid van jongeren. ●●●
Onderwerpen die aan bod zijn gekomen zijn:
 - best practices en wetenschappelijke inzichten voor een preventieve aanpak van mentale problemen bij jongeren;
 - hoe gemeenten concreet aan de slag kunnen met de toolbox met o.a. het stappenplan voor het opstarten van een laagdrempelige inloopvoorziening;
 - belang van jongerenparticipatie en de inzet van boegbeelden.

¹⁴ [Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op LinkedIn: Uitgelicht GALA, Sportakkoord II en brede SPUK](#)

¹⁵ [Integraal werken aan mentale gezondheid in lokaal beleid | Trimbos-instituut](#)

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

Maatregel 12

Extra investeren in het bereiken van mensen in een kwetsbare positie, door het toegankelijk en passend maken van advies en ondersteuning en met aandacht voor cultuursensitiviteit



Dit doen we in ieder geval samen met

Pharos, Trimbos-instituut en inwoners



Toelichting (tussen)resultaten



- Pharos heeft in opdracht van VWS een verkenning gepubliceerd over de mentale gezondheid van inwoners in een kwetsbare sociaaleconomische positie. Hiervoor is ook gesproken met inwoners over hun ervaring¹⁶. Op basis van deze verkenning is een handreiking gemaakt met aanbevelingen en tips voor gemeenten die de mentale gezondheid van inwoners in een kwetsbare sociaaleconomische positie willen verbeteren¹⁷. Deze informatie is ook verwerkt in de handreiking van Trimbos (zie maatregel 11). ●●●

- Het ministerie van SZW en VWS zetten samen stappen om de mentale gezondheid voor mensen in een kwetsbare sociaaleconomische positie te verbeteren. Zo hebben ze met OCW, Pharos en Alles is Gezondheid de Mental Meetup 'mentale gezondheid van mensen in een kwetsbare positie' op 2 februari georganiseerd (zie maatregel 2). Ook zijn SZW en VWS vertegenwoordigd bij de wijkessies die Pharos organiseert voor de deelnemers die een bijdrage hebben geleverd aan de hiervoor genoemde verkenning. In deze wijkessies horen de deelnemers de belangrijkste opbrengsten van de verkenning, hoe dit een vervolg krijgt en vertellen zij wat zorgt voor mentale ongezondheid. Hier komt een breed scala aan factoren aan bod, inclusief armoede en bestaanszekerheid. SZW is aanwezig geweest om de huidige aanpak 'Geldzorgen, armoede en schulden' toe te lichten en input op te halen om deze aanpak te verbeteren. ●●○
- Pharos heeft in opdracht van VWS een verkenning uitgevoerd naar aandachtspunten en randvoorwaarden voor het inrichten van panel van inwoners in een kwetsbare sociaaleconomische positie¹⁸. Onder meer gemeenten kunnen deze verkenning gebruiken als ze inwoners willen betrekken bij beleid, bijvoorbeeld op het snijvlak van geldzorgen en mentale gezondheid. ●●●

¹⁶ [Mentale gezondheid: kijken door de ogen van de mensen om wie het gaat | Pharos](#)

¹⁷ [Handreiking mentaal gezonde wijken | Pharos](#)

¹⁸ [Adviesrapport panel mentale gezondheid mensen in kwetsbare posities | Pharos](#)

Actielijn 2

Mentaal gezonde buurt

Maatregel 13

Uitvoeren van programma Gezonde Leefomgeving waarbij ook aandacht is voor mentale gezondheid



Dit doen we in ieder geval samen met
ZonMw en RIVM



Toelichting (tussen)resultaten



Via het programma Gezonde Leefomgeving werken ZonMw en het RIVM in opdracht van het ministerie van VWS aan handvatten om gezondheid beter mee te wegen in besluiten over de inrichting van de fysieke leefomgeving.

Een gezonde leefomgeving is een omgeving die mensen als aantrekkelijk en prettig ervaren om te wonen, werken en recreëren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op gezondheid zo laag mogelijk is. Dit draagt bij aan het mentale, sociale en fysieke welbevinden van de inwoners. Zo kan groen een buffer vormen voor blootstelling aan stressoren, waaronder geluidsoverlast, maar ook fysieke activiteit en sociaal contact stimuleren. Actief transport draagt bij aan een betere mentale gezondheid en minder depressie¹⁹.

De minister van VWS en de staatssecretaris van VWS informeren de Tweede Kamer apart over hun inzet voor een gezonde leefomgeving. ● ● ○

¹⁹ [De maatschappelijke waarde van een gezonde en groene leefomgeving - een verkenning | RIVM](#)

Actielijn 3

Mentaal gezond onderwijs

Legenda: status van de (tussen)resultaten

Start binnenkort ●○○

In uitvoering ●●○

Afgerond ●●●



Actielijn 3

Mentaal gezond onderwijs

Maatregel 14

Opschalen programma Welbevinden op school o.a. via programma Gezonde School



Dit doen we in ieder geval samen met

Trimbos-instituut, Pharos en GGD'en



Toelichting (tussen)resultaten



Het programma Welbevinden op School zet extra in om professionals in en om scholen (zoals gezonde school adviseurs van de GGD en beleidsmedewerkers van gemeenten) te faciliteren om de mentale gezondheid van leerlingen en studenten te versterken. Dit gebeurt door het verzamelen en delen van de nieuwste inzichten en praktische handvatten en door professionals te enthousiasmeren om duurzaam en schoolbreed met het thema aan de slag te gaan.

Het programma verwerkt de nieuwste (wetenschappelijke en praktijk) kennis in praktische tools. Scholen kunnen deze tools gebruiken bij hun aanpak Gezonde School. Specifiek voor het MBO is recent bijvoorbeeld een checklist ontwikkeld²⁰ die helpt bij het integraal werken aan welbevinden. De checklist is ontwikkeld in samenwerking met mbo professionals, de MBO Raad en de Gezonde School.

²⁰ [Checklist Welbevinden op het mbo | Trimbos-instituut](#)

De komende periode bepalen de Gezonde School en de 3 onderwijsraden ook welke tools van het programma nog meer geschikt zijn om in te zetten bij het primair en voortgezet onderwijs en het mbo.

Ook is er een verkenning naar het speciaal onderwijs gestart om beter zicht te krijgen op de goede voorbeelden en kennishiaten voor dit onderwijstype.

Verder is de website Welbevinden op School geactualiseerd²¹, is er een verdiepende infosheet ontwikkeld over kwetsbare leerlingen²² en zijn er nieuwe materialen ontwikkeld. Ook worden met regelmaat workshops en inspiratiesessies gegeven aan gemeenten en scholenkoepels hoe men met het thema Welbevinden op School aan de slag kan of zou moeten gaan. Meestal geven Welbevinden op School, Gezonde School en/of de Coalitie welbevinden deze sessies samen.

De komende periode zal het zwaartepunt binnen het programma verschuiven van kennis verzamelen en ontwikkelen naar het uitbreiden van het bereik. ●●○

²¹ [Welbevinden op School | Trimbos-instituut](#)

²² [Welbevinden op school bij kinderen en jongeren uit kwetsbare gezinnen | Pharos](#)

Actielijn 3

Mentaal gezond onderwijs

Maatregel 15

Scholen geven via het Nationaal Programma Onderwijs een impuls aan het effectief werken aan mentaal welbevinden



Dit doen we in ieder geval samen met
Onderwijsinstellingen en scholen



Toelichting (tussen)resultaten



Onderwijsinstellingen en scholen hebben vanaf 2021 van het Nationaal Programma Onderwijs extra budget ontvangen voor herstel van leervertragingen en voor welbevinden²³.

53% van de schoolleiders in het primair onderwijs, 88% van de schoolleiders in het voortgezet onderwijs en 67% van de schoolleiders in het (voortgezet) speciaal onderwijs geeft aan in het schooljaar 2022/2023 interventies gericht op het welbevinden van leerlingen te hebben uitgevoerd.

Voor het funderend onderwijs en gemeenten is in totaal ongeveer € 5,8 miljard beschikbaar gesteld. In 2021 hebben scholen 9,5% van dit budget ingezet voor interventies en een aanpak gericht op sociaal-emotionele en fysieke ontwikkeling van leerlingen. 3,7% van het budget is ingezet voor interventies gericht op de executieve functies. Al deze interventies ondersteunen het welbevinden van leerlingen. ● ● ○

²³ De voortgangsrapportage over het Nationaal Programma Onderwijs wordt voor eind 2023 naar de Tweede Kamer gestuurd.

Actielijn 3

Mentaal gezond onderwijs

Maatregel 16

Ontwikkelen van een integrale aanpak mentale gezondheid samen met onderwijsinstellingen en studentenbonden



Dit doen we in ieder geval samen met

HBO- WO onderwijsinstellingen, studentenorganisaties en ECIO



Toelichting (tussen)resultaten



De Vereniging Hogescholen, Universiteiten van Nederland en studentenorganisaties Interstedelijk Studentenoverleg en Landelijke Studentenvakbond hebben gezamenlijk gewerkt aan een kader voor een integrale aanpak studentenwelzijn. Hiermee wordt ingezet op meer preventie en beleid voor een positief mentaal welzijn, het vergroten van kennis en kunde bij professionals in het hoger onderwijs, het versterken van een 'sense of belonging' bij studenten en het uitbreiden van de samenwerking tussen instellingen en externe organisaties. Uw Kamer is hier in juli 2023 door de minister van OCW over geïnformeerd²⁴.

Daarnaast krijgen mbo-, hbo- en wo-instellingen en partijen rondom de student, ondersteuning bij het opzetten van een kennis- en ondersteuningsstructuur via het Programma Studentenwelzijn. Dit programma levert concrete handvatten op en organiseert jaarlijks een werkconferentie om de behoeften van het onderwijs, studenten en regio op te halen en te verspreiden. ● ● ○

²⁴ [Kamerbrief over aanpak studentenwelzijn in het mbo en hoger onderwijs | Kamerstuk | Rijksoverheid](#)

Actielijn 3

Mentaal gezond onderwijs

Maatregel 17

Verdiepend onderzoek in 2022 naar prestatiedruk en stress in het hoger onderwijs



Dit doen we in ieder geval samen met
Trimbos-instituut en ECBO



Toelichting (tussen)resultaten



- In juni 2023 is het onderzoek 'Harder Better Faster Stronger' gepubliceerd²⁵. Een onderzoek naar risicofactoren en oplossingen van prestatiedruk en stress van studenten in het hoger onderwijs. Op basis hiervan is een handreiking prestatiedruk en stress onder studenten in het hoger onderwijs opgesteld met handvatten en tips voor studenten, het onderwijs en de maatschappij als geheel²⁶. ●●●
- In 2021 is onderzoek gedaan naar oorzaken van schooldruk in het voortgezet onderwijs²⁷. In 2024 volgt een onderzoek ook voor het mbo. ●●●

²⁵ [Kamerbrief over aanpak studentenwelzijn in het mbo en hoger onderwijs | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

²⁶ [Harder Better Faster Stronger? | Trimbos-instituut](#)

²⁷ [Handreiking prestatiedruk en stress onder studenten in het hoger onderwijs | Trimbos-instituut](#)

Maatregel 18

Gegevensuitwisseling over zorg- en ondersteuningsdomeinen heen mogelijk maken ten behoeve van juiste informatie op de juiste plek voor de preventie, ondersteuning en zorg (ook actielijn werk)



Dit doen we in ieder geval samen met
Partners IZA



Toelichting (tussen)resultaten



In het IZA²⁸ zijn afspraken gemaakt over digitalisering en gegevensuitwisseling met onder andere als doelstelling dat alle zorgverleners en patiënten/cliënten digitaal kunnen beschikken over de juiste informatie op de juiste plek op het juiste moment zodat passende zorg op een veilige manier gegeven kan worden. ●●○

²⁸ [Integraal Zorgakkoord | Rijksoverheid](#)

Actielijn 4

Mentaal gezond aan het werk



Legenda: status van de (tussen)resultaten

Start binnenkort ●○○

In uitvoering ●●○

Afgerond ●●●

Actielijn 4

Mentaal gezond aan het werk

Maatregel 19

Uitvoering geven aan “Brede Maatschappelijke Samenwerking Burn-outklachten” om de preventie van burn-outklachten onder werkenden te versterken



Dit doen we in ieder geval samen met

TNO, NIP, werkgevers, BA&O en OVAL



Toelichting (tussen)resultaten



- Vanuit het meerjarenprogramma Brede Maatschappelijke Samenwerking (BMS) burn-outklachten werkt het ministerie van SZW samen met diverse stakeholders (zoals sociale partners, kennisinstututen en andere departementen) aan het terugdringen van het aantal werkenden dat burn-outklachten ervaart. De BMS-aanpak loopt langs vier programmalijnen: 1. Stimuleren effectieve preventieve aanpak; 2. Initiatieven afstemmen, verbinden, versterken en ontwikkelen; 3. Bespreekbaar maken en communicatie; en 4. Monitoren, onderzoeken en doorontwikkelen. Vanuit de BMS zijn de afgelopen periode diverse activiteiten georganiseerd. Zie hieronder. In de tweede helft van 2024 zal de minister van SZW een voortgangsbrief aan de Tweede Kamer sturen over de voortgang van het BMS-programma. ● ● ○

- De doorontwikkeling van de psychosociale arbeidsbelasting (PSA) tool binnen de Route naar RI&E. De verplichte risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) is voor werkgevers het startpunt voor de aanpak van een veilige en gezonde werkomgeving. Het inventariseren van PSA-risico's als werkdruk is hiervan een belangrijk onderdeel. Om de kennis over PSA bij met name mkb-werkgevers te vergroten is aan het instrument 'Route naar RI&E'²⁹ een PSA-module toegevoegd. Deze bevat een verbeterde introductie over PSA, maakt de werkgever bewust van de PSA-risico's en geeft handvatten en tips om aan de slag te gaan. Het instrument is met de eindgebruiker (mkb) in 2023 verder doorontwikkeld. Het instrument is beschikbaar voor werkgevers via het Steunpunt RI&E op www.routenaarrie.nl. ● ● ●
- Elk jaar organiseert de Organisatie voor Vitaliteit, Activering en Loopbaan (OVAL) met steun van SZW de Week van de Werkstress. Ook in 2023 vond deze weer plaats in de derde week van november. De week heeft als doel het bewustzijn en de kennis over werkstress te vergroten en biedt werkgevers en werknemers een directe aanleiding om het thema werkstress aan te pakken. ● ● ○

²⁹ De Route naar de RI&E is een online tool waarmee werkgevers een RI&E kunnen maken.

Actielijn 4

Mentaal gezond aan het werk

Maatregel 20

Ondersteunen preventieve aanpak van burn-outklachten door werkgevers, werknemers en arbo-professionals



Dit doen we in ieder geval samen met

TNO



Maatregel 21

Stimuleren (door)ontwikkeling van goede initiatieven door de subsidieregeling 'Mentale vitaliteit voor werkenden' (gericht op versterken van het mentaal welzijn van werkenden i.v.m. (na)effecten coronacrisis)



Dit doen we in ieder geval samen met

ZonMw



Toelichting (tussen)resultaten



- In 2023 hebben SZW en TNO 3 bijeenkomsten van de Kenniskring Psychosociale Arbeidsbelasting (PSA) georganiseerd. De Kenniskring PSA is een open netwerk dat (wetenschappelijke) kennis, tools, praktijkvoorbeelden en ervaringen uitwisselt over PSA. Deelnemers aan de Kenniskring zijn onder andere werkgevers, werknemers, onderzoekers, beleidsmakers en Arbo-professionals. In de bijeenkomsten stonden de volgende thema's centraal: oorzaken van burn-outklachten, pesten op het werk en burn-outklachten bij jonge medewerkers. In 2024 organiseren SZW en TNO weer nieuwe kenniskringbijeenkomsten. ●●○
- Verder is binnen het programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (TAZ)³⁰ onder de programmalijn 'behoud van medewerkers' aandacht voor mentale gezondheid van werkenden in zorg en welzijn. ●●○

³⁰ [Programma Toekomstbestendige Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

Toelichting (tussen)resultaten



Via de subsidieregeling 'Mentale vitaliteit van werkenden' (totaalbudget circa € 4,3 miljoen) worden initiatieven in verschillende sectoren ondersteund voor het versterken van de mentale vitaliteit van werkenden³¹. De projecten lopen tot eind december 2023. Het gaat bijvoorbeeld om projecten in het gevangeniswezen, het onderwijs en de zorgsector. De meeste projecten richten zich op alle lagen binnen de organisatie: van medewerker tot aan het topmanagement. Tijdens een slotbijeenkomst op 27 februari 2024 worden de ervaringen en inzichten die zijn opgedaan in de projecten breed gedeeld. ●●○

³¹ De subsidieregeling 'Mentale vitaliteit van werkenden' is gericht op het versterken van het mentaal welzijn van werkenden in verband met de (na)effecten van de coronacrisis. Een overzicht van de gesubsidieerde projecten is [hier](#) te vinden.

Actielijn 4

Mentaal gezond aan het werk

Maatregel 22

Uitvoeren publiekscampagne burn-outklachten en ongezonde (werk)druk



Dit doen we in ieder geval samen met

Jonge werkenden



Maatregel 23

Organiseren van maatschappelijk debat over aanpak maatschappelijke oorzaken burn-outklachten



Dit doen we in ieder geval samen met

De Argumentenfabriek en de leden van de denktank 'mentale vooruitgang en werk'



Toelichting (tussen)resultaten



Jonge werkenden ervaren steeds meer beginnende mentale klachten door werkstress³². In september 2023 hebben SZW en VWS via de campagne 'Hey, het is oké' aandacht gevraagd voor psychosociale arbeidsklachten onder jonge werkenden. Verschillende jonge werkenden hebben hun ervaringen gedeeld en aangegeven wat hen helpt. Het doel van de campagne was het wegnemen van het stigma op psychische klachten en deze klachten bespreekbaar te maken. ●●○

³² [TNO-onderzoek: Burn-outklachten onder jongeren een groeiend probleem.](#)

Toelichting (tussen)resultaten



- De Argumentenfabriek heeft met SZW en VWS een Denktank Mentale vooruitgang en Werk opgericht. Via diverse bijeenkomsten in 2023 hebben leden van de Denktank (onder andere werkgevers, werknemers, onderzoekers en beleidsmakers) kennis uitgewisseld over de mentale gezondheid in de maatschappij en op de werkvloer. Mede op basis van deze gesprekken heeft de Argumentenfabriek verschillende artikelen over dit onderwerp gepubliceerd. Ter afsluiting van de denktank heeft de Argumentenfabriek het boek 'mentale vooruitgang en werk' gepubliceerd. ●●●
- In aanvulling op dit traject van de Denktank vond op 29 november 2023 het maatschappelijk debat "Mentaal Sterk Werk" plaats met verschillende werkgevers. Tijdens deze bijeenkomst gingen diverse partijen met elkaar in gesprek over verzuim op de werkvloer en over de rol die de werkgever daarbij heeft. ●●○

Actielijn 4

Mentaal gezond aan het werk

Maatregel 24

Ondersteunen van ouderen bij de overgang van werk naar pensioen



Dit doen we in ieder geval samen met

Sociale partners in sectoren en bedrijven



Toelichting (tussen)resultaten



Via de subsidieregeling Maatwerkregeling duurzame inzetbaarheid en eerder uittreden (MDIEU) van SZW kunnen werkgevers subsidie aanvragen om ervoor te zorgen dat werkenden gezond hun pensioen halen. Samen met werknemers kunnen zij een plan opstellen met activiteiten op maat die werknemers ondersteunen bij het gezond doorwerken tot hun pensioen. De subsidieregeling loopt nog tot eind 2025. Als onderdeel van de regeling kan subsidie worden aangevraagd voor ondersteuning van werkenden bij de overgang van werk naar pensioen. ● ● ○

Actielijn 5

Mentaal gezond online



Legenda: status van de (tussen)resultaten

- Start binnenkort ●○○
- In uitvoering ●●○
- Afgerond** ●●●

Actielijn 5

Mentaal gezond online

Maatregel 25

Overleg met Netwerk Mediawijsheid over betere voorlichting over de online leefwereld en het beter onder de aandacht brengen van tools voor mentale vaardigheden



Dit doen we in ieder geval samen met
Netwerk Mediawijsheid



Toelichting (tussen)resultaten



OCW ondersteunt het Netwerk Mediawijsheid. Dat Netwerk heeft in de afgelopen jaren werk gemaakt van een digitale balans om jongeren te helpen lichamelijk, mentaal en sociaal gezond te blijven met én zonder media. Informatie daarover staat op www.digitalebalans.nl of www.mediawijsheid.nl.

Netwerk Mediawijsheid faciliteert meerdere programma's over mediawijsheid. Door de diversiteit van meer dan 1.000 partners die hierbij zijn aangesloten – zoals bibliotheken, mediaplatformen en culturele instellingen – kunnen jeugdigen goed worden bereikt. Jeugdigen krijgen kennis en leren vaardigheden om zich staande te houden in een samenleving waarin media een steeds centralere rol spelen.

De bekendste zijn de Week van de Mediawijsheid (10 t/m 17 november 2023) en de serious game 'MediaMasters' die vooral in het teken staat van 'samen sociaal online'. Ook de serious game 'MediaMasters' wordt jaarlijks op ongeveer de helft van de basisscholen gespeeld. ● ● ○

Maatregel 26

Bekijken hoe kennis over het thema van digitale balans beter kan worden verspreid (o.a. Digitale Balansmodel en thema's als gamen en online gokken)



Dit doen we in ieder geval samen met
Kennisinstituten



Toelichting (tussen)resultaten



Er wordt een landelijk expertisecentrum digitalisering en gezondheid opgericht voor het bundelen van kennis en expertise. Een structurele, duurzame opbouw van kennis over digitalisering en gezondheid draagt bij aan het formuleren van impactvol beleid. BZK en VWS trekken hierin samen op. Zie ook de brief van staatssecretaris BZK over Kinderrechten en Digitalisering³³. ● ○ ○

³³ Kamerstukken II, 2022-2023, 26 643, nr. 1063.

Actielijn 5

Mentaal gezond online

Maatregel 27

Verbeteren aansluiting online en offline wereld van ondersteuning



Dit doen we in ieder geval samen met

MIND Us en Senders Media



Toelichting (tussen)resultaten



- Mind Us verkent momenteel de mogelijkheid voor het creëren van een online platform over mentale gezondheid voor jongeren. De Tweede Kamer wordt hierover apart geïnformeerd via de brede Jeugdbrief. ● ● ○
- De afgelopen periode heeft Mind Us gewerkt aan de ontwikkeling van een tool die volwassenen gaat helpen om makkelijker het gesprek over mentale gezondheid te voeren met jongeren. Deze tool bevat tips en 3 gratis te volgen modules om meer vaardigheden te krijgen. 14 partnerorganisaties – waaronder Scouting NL, NOC NSF en de kunstbende – hebben zich inmiddels gemeld om de tool te verspreiden onder hun medewerkers en vrijwilligers. Deze organisaties hebben ook meegedacht over de ontwikkeling, van inhoud tot look & feel. In december 2023 staat een soft launch gepland. Vanaf dan wordt ook de impact van de support tool gemeten. Op basis van de uitkomsten wordt de tool doorontwikkeld. Begin 2024 volgt een definitieve versie van de tool. Mind Us zal deze – onder andere met een landelijke campagne – onder de aandacht brengen en verspreiden. ● ● ○

- (Online) influencers kunnen belangrijke boegbeelden zijn bij het bespreekbaar maken van mentale gezondheidsproblemen. Meerdere influencers voelen zich ook betrokken bij het thema. Begin 2024 start MIND Us met de ontwikkeling van een training voor influencers. Hierin staan het leren praten over mentale gezondheid, het gebruiken van de juiste taal en het reageren en doorverwijzen op basis van berichtjes van volgers centraal. Streven is om in de eerste helft van 2024 de eerste influencers te trainen en daarna de training breed uit te rollen. ● ● ○
- Verder financiert VWS vanuit de aanpak Mentale gezondheid het vervolg van de podcast 'de Handleiding' van Tim Senders. Deze podcast richt zich op studenten en jongeren en gaat over verschillende thema's rondom mentale gezondheid en eenzaamheid. ● ● ○

Actielijn 5

Mentaal gezond online

Maatregel 28

Stimuleren dat digitale vaardigheden en bewustzijn worden meegenomen in digitaliseringsstrategie van het Rijk en in onderwijsplannen met aandacht voor kwetsbare groepen die onvoldoende kunnen meekomen in de digitale samenleving en daardoor mentale klachten ontwikkelen



Dit doen we in ieder geval samen met

VO-raad, SPV, PO-raad, AOb, CNV Onderwijs, FvOv, Ouders & Onderwijs, LAKS en NWO



Toelichting (tussen)resultaten



- Naast de ontwikkeling van kerndoelen voor digitale vaardigheden, zet de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs – vanuit het Masterplan Basisvaardigheden – in op het opzetten van een Expertisepunt Digitale Geletterdheid. Dit dient als centraal online informatiepunt en digitaal loket om scholen wegwijs te maken in het bestaande aanbod en om scholen te inspireren. ● ● ○

- De minister van OCW heeft in juli 2023 met de VO-raad, SPV, Pro-raad, AOb, CNV-onderwijs, FvOV, Ouders en Onderwijs en LAKS afgesproken dat mobiele telefoons en bijvoorbeeld ook tablets of smartwatches vanaf 1 januari 2024 niet meer zijn toegestaan omdat ze afleiden en ervoor zorgen dat leerlingen slechter presteren. Scholen zijn zelf vrij de keuze te maken om mobiele telefoons helemaal uit de school te weren. ● ● ○
- Daarnaast loopt er een onderzoeksprogramma “Jeugd en digitalisering – impact op identiteitsontwikkeling, relaties en kansengelijkheid” bij NWO, waar VWS en OCW initiatiefnemers van zijn. Dit programma richt zich op het bijdragen aan een beter begrip van de impact van digitalisering op het welbevinden, het welzijn, de identiteit en relaties, en de kansen(on)gelijkheid van kinderen en jongeren. Het programma is najaar 2022 gestart en loopt 5 jaar. ● ● ○
- De staatssecretaris van BZK zet zich met collega’s, waaronder de staatssecretaris van VWS, in voor kinderrechten in de digitale wereld. Zie de brief over Kinderrechten en Digitalisering³⁴: ● ● ○
 - Begin november 2023 heeft de staatssecretaris van BZK een kinderrechten impact assessment (KIA) opgeleverd. Het KIA brengt voor online producten en diensten in kaart welke risico’s er zijn voor kinderen (waaronder voor hun mentale gezondheid) en geeft aan hoe die kunnen worden verkleind. Ook werkt de staatssecretaris aan een Kinderrechten Keurmerk dat op toegankelijke wijze aan ouders en kinderen inzichtelijk moet maken welke risico’s er bestaan bij het gebruik van een online product of dienst.

[Lees verder >](#)

³⁴ Kamerstukken II, 2022-2023, 26 643, nr. 1063.

Actielijn 5

Mentaal gezond online

- Binnen de Europese Unie maakt de staatssecretaris BZK zich met de minister van EZK sterk voor het beter reguleren van dark patterns. Dit zijn ontwerpen van digitale diensten die niet in het belang van de gebruiker zijn (zoals verslavend ontwerp). Zo pleit Nederland voor een verbod op loot boxes binnen de Europese Consumentenrichtlijnen.
- De staatssecretaris van BZK heeft verder met Unicef de Jongerenraad Digitalisering opgericht. Deze is in september 2023 voor het eerst bijeengekomen. 4 keer per jaar worden de kansen en de risico's van de digitale wereld met jongeren besproken. De uitkomsten van deze sessies zijn input voor beleid.

Maatregel 29

Samenwerken met de Alliantie Digitaal Samenleven, Digisterker, de Coalitie Digivaardig in de Zorg en bibliotheken zodat iedereen zoveel mogelijk mee kan komen de digitale wereld, maar tegelijkertijd ook een goede balans houdt



Dit doen we in ieder geval samen met

JGZ en NJi



Toelichting (tussen)resultaten

- Met het basistakenpakket zet de JGZ in op het voorkomen van gezondheidsproblemen en nadelige effecten van schermgebruik. De JGZ steunt ouders bij het gezond opgroeien en opvoeden en geeft preventieve voorlichting en advisering, waaronder dus op internetgebruik en gameverslaving. ●●●
- De NJI Toolbox Mediaopvoeding 'Media? Gewoon opvoeden!' met factsheets voor professionals en leerkrachten en tipsheets voor ouders wordt herzien³⁵. ●●○



³⁵ [Toolbox Mediaopvoeding | Nederlands Jeugdinstituut](#)

Overkoepelende thema's



A Overkoepelende thema's

Landelijke beweging voor mentale gezondheid

De aanpak zet in op het verder versterken van de landelijke beweging voor mentale gezondheid. Het doel is om partijen die al bezig zijn een steuntje in de rug te geven, bijvoorbeeld door ze met elkaar te verbinden, én om andere partijen te stimuleren om (meer) aandacht te geven aan mentale gezondheid. In de afgelopen tijd heeft VWS wensen en behoeften bij diverse maatschappelijke partijen opgehaald. Bijna allemaal gaven ze aan ondersteuning te kunnen gebruiken bij het elkaar ontmoeten, het delen van kennis en ervaring en de inzet van communicatie-instrumenten. Om hierin tegemoet te komen heeft VWS inspiratie bijeenkomsten (mental meet-ups) en de week van de mentale gezondheid georganiseerd.

Daarnaast zijn enkele vertegenwoordigers van relevante (grote) organisaties, actief op het gebied van preventie en mentale gezondheid, samen met VWS aan het nadenken over hoe preventie van mentale klachten vorm kan krijgen. En over hoe zij hieraan samen kunnen bijdragen, als onderdeel van de landelijke beweging voor mentale gezondheid. Op een manier die breed aanspreekt en gedragen wordt, zo dat ook andere organisaties en Nederlanders zelf zich betrokken voelen en mede-eigenaar worden. Een middel hiervoor is het samen opzetten en/of versterken van een aantal initiatieven met als doel de mentale gezondheid van Nederlanders duurzaam te verbeteren en handelingsperspectief te bieden.



B Overkoepelende thema's

Kennisgestuurd werken

Monitoring

Om ontwikkelingen van de mentale gezondheid van de Nederlandse bevolking door de jaren heen te volgen hebben het RIVM en Trimbos een Monitor Mentale gezondheid ingericht. In de monitor is aandacht voor verschillende specifieke deelpopulaties: kinderen, adolescenten, jongvolwassenen, volwassenen, ouderen, studenten en werkenden. Ook wordt uitgesplitst naar geslacht en sociaaleconomische positie. Er is een eerste landelijke cijferrapportage beschikbaar ³⁶ gebaseerd op al gepubliceerde indicatoren van bestaande databronnen. Dit overzicht laat onder meer zien dat in 2022 15,8% van de algemene bevolking (12 jaar of ouder) zich door emotionele problemen beperkt voelt bij werk of andere dagelijkse bezigheden. Studenten scoorden in 2021 gemiddeld 3,6 op een 6-puntsschaal op positieve gezondheid. Van de werknemers rapporteerde in 2022 20% (in de leeftijd 15 t/m 75 jaar) te maken te hebben met burn-outklachten. Ook gaf in 2022 van de algemene bevolking 10,7% van de mensen aan zich sterk eenzaam te voelen. Onder jongvolwassenen was dit 12,1%. Aan deze cijfers kunnen echter nog geen conclusies voor beleid worden verbonden, omdat nog niet alle cijfers op alle indicatoren beschikbaar zijn en nadere analyses van de cijfers niet beschikbaar zijn. In 2024 worden cijfers nader geanalyseerd en via een webpagina gepubliceerd zodat een completer beeld ontstaat. In 2025 verschijnt een uitgebreidere landelijke rapportage met integrale analyses en duiding voor beleid. Op deze manier draagt de monitor in de komende jaren bij aan het (door)ontwikkelen van de integrale aanpak van mentale gezondheid.

³⁶ [Cijferrapportage Monitor mentale gezondheid 2023. Eerste landelijke overzicht | RIVM](#)

De monitor is gebaseerd op een kernset met 14 indicatoren en 4 aanvullende indicatoren voor mentale gezondheid, zoals het percentage mensen dat weerbaar is, het percentage mensen met burn-outklachten en het percentage mensen dat tevreden is over hun leven. Daarnaast is er een indicatorenset opgesteld voor determinanten van mentale gezondheid, waaronder bestaanszekerheid, kwaliteit van leven en sociale leefomgeving. Ook is er een indicatorenset opgesteld voor de gevolgen van mentale gezondheid, waaronder gemiddelde wachttijd voor specialistische ggz en ziekteverzuim door psychische klachten. Uitgangspunt is dat de monitor duurzaam wordt ingericht om de cijfers jaarlijks te kunnen actualiseren. Om dit te doen, volgt in 2025 een evaluatie van de monitor die gericht is op het krijgen van inzicht in de bruikbaarheid en het toekomstig gebruik van de monitor.



B Overkoepelende thema's

Kennisgestuurd werken

Kennisontwikkeling

Actuele en op wetenschappelijke inzichten gebaseerde kennis is nodig voor de onderbouwing van het mentale gezondheidsbeleid en voor het ontwikkelen, aanpassen en implementeren van programma's en (integrale) aanpakken die zich richten op het verbeteren van de mentale gezondheid. Om in deze behoefte te voorzien, heeft het Trimbos-instituut subsidie van VWS ontvangen voor de invulling van haar kennisrol Mentale gezondheid. Hierin wordt ingezet op:



Het op orde hebben

van de (actuele) kennisbasis en zorgen dat deze makkelijk vindbaar, toegankelijk en bruikbaar is



Verbinding leggen

met andere programma's en stakeholders;



Vraagbaak zijn

voor VWS, gemeenten en andere maatschappelijke partners. De beschikbare kennis en informatie van Trimbos kunnen zij gebruiken bij het (verder) vormgeven van de aanpak van mentale gezondheid.

Daarnaast is budget beschikbaar gesteld specifiek voor mentale gezondheid binnen het bredere kennisprogramma van ZonMw 'Kennis voor preventie: juist nu, Kaderprogramma Preventie 2023 t/m 2026'³⁷. Het doel hiervan is tweeledig: 1) het versterken van de implementatie van effectieve en kansrijke interventies gericht op mentale gezondheid en 2) het inrichten van een leernetwerk op zo te bouwen aan een landelijke kennisinfrastructuur op het gebied van mentale gezondheid.

Verder heeft het Verwey-Jonker Instituut in opdracht van VWS haar onderzoek gepubliceerd over de mentale gezondheid van jongeren met een migratieachtergrond. Dit onderzoek is uitgesplitst in 2 deelonderzoeken³⁸.

De resultaten van het deelonderzoek naar jongeren laten onder meer zien dat het ervaren van 'alledaagse discriminatie en racisme' onder jongeren met een migratieachtergrond hun mentale gezondheid op een negatieve manier beïnvloedt. Het deelonderzoek naar zorgprofessionals beschrijft dat cultuursensitief werken nog geen gemeengoed is onder professionals. Daarnaast blijkt dat professionals de rol van hulpverleners binnen school belangrijk vinden voor het signaleren van milde klachten en het voorkomen van een verergering van mentale klachten. VWS verkent momenteel met het Verwey-Jonker Instituut mogelijke vervolgstappen.

³⁷ [Preventieprogramma 2023-2026 | ZonMw](#)

³⁸ [Visie van mentale zorgprofessionals over culturele sensitiviteit | Verwey-Jonker Instituut en Discriminatie schaadt mentale gezondheid van jongeren met migratieachtergrond | Verwey-Jonker Instituut](#)

C Overkoepelende thema's

Internationaal

De EU heeft veel aandacht voor mentale gezondheid. Zo heeft de Europese Commissie (hierna: de Commissie) op 7 juni 2023 een mededeling³⁹ gepubliceerd over een alomvattende aanpak van mentale gezondheid waarin zij haar zorgen uit over de verslechterde mentale gezondheid van EU-inwoners. Redenen die volgens de Commissie (mogelijk) ten grondslag liggen aan deze verslechtering zijn onder meer mondiale crisissen en sociaal maatschappelijke ontwikkelingen zoals de COVID-19 pandemie, de oorlog in Oekraïne, inflatie, klimaatverandering en digitalisering. De mededeling vormt het begin van een strategische, sector overstijgende benadering waarbij - naast de publieke gezondheidszorg - beleidsterreinen zoals onderwijs, werkgelegenheid, digitalisering en sociale zaken sterk worden betrokken en aangemoedigd om mentale gezondheid te integreren in hun beleidsvorming.

Deze benadering sluit goed aan bij de 'health in all policies' benadering die ook centraal staat in Nederlands beleid (zie voor verdere toelichting het BNC-fiche Mededeling alomvattende aanpak mentale gezondheid⁴⁰). Nederland gaat vanaf 2024 meedoen aan een nieuwe Joint Action "Healthier together EU NCD initiative – Mental health". Deze Joint Action is specifiek bedoeld om doelstellingen uit de aanpak van de Commissie (comprehensive approach on mental health) te implementeren. Met deze Joint Action zal Nederland zich - samen met andere lidstaten - onder meer inzetten voor het realiseren en evalueren van methoden voor integraal beleid ("mental health in all policies"). Het RIVM en het Trimbosinstituut gaan voor Nederland dit project uitvoeren.

³⁹ [COM \(2023\) 298](#)

⁴⁰ [2023D45714 – Kamerstuk 22112-3762](#)

